

Kamila Ziółkowska-Weiss

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Kraków, Polska

Znajomość architektury organicznej i jej zastosowanie w hotelarstwie w opinii respondentów

Streszczenie

Człowiek od początku dziejów budowy i kształtowania kultur pierwotnych, niezależnie od miejsca zamieszkania i sposoby bytowania, podpatrywał przyrodę. Jego zainteresowania zwrócone były ku formom struktur świata roślinnego, kolejnym fazom ich biologicznego rozwoju, sposobom funkcjonowania, a w konsekwencji możliwości zastosowania ich w budownictwie. Architektura organiczna powstała jako odłam kierunku modernistycznego i jest tą formą architektury, która w swej idei odwołuje się do tradycji miejsc, przestrzeni, fizjonomii krajobrazu i klimatu, a także rodzinnych form kultury i sztuki. Architektura organiczna wykorzystuje innowacyjne rozwiązania adaptujące się i odnawialne źródła energii do kształtowania środowiska życia zdrowego i przyjaznego, zgodnie z zasadami współczesnego holizmu. Głównym celem artykułu było przedstawienie wyników badania w formie sondażu diagnostycznego na temat znajomości wśród respondentów pojęcia dotyczącego zrównoważonego rozwoju, ekohotelu, a także architektury organicznej oraz jej zastosowania w hotelarstwie. W badaniu wzięło udział 236 osób, na podstawie, których odpowiedzi można wywnioskować, że pojęcie zrównoważonego rozwoju znane jest dla 46,5% spośród wszystkich ankietowanych osób, natomiast ponad połowa respondentów (52%) nie zna i nie umie scharakteryzować czym jest architektura organiczna. Również połowa ankietowanych biorących udział w badaniu (50%) nie jest w stanie wymienić żadnej budowli wpisującej się w styl architektury organicznej, a tylko 17% spośród wszystkich respondentów potrafi wymienić budowle wpisujące się w styl architektury organicznej. Również dla większości ankietowanych (55%) pojęcie ekohotelu jest nieznane, a tylko 11% z respondentów potrafiło wymienić przykład takiego hotelu.

Knowledge of organic architecture and its application in the hotel industry in the opinion of respondents

Abstract

Since the beginning of the history of construction and formation of primitive cultures, regardless of the place of residence and mode of existence, man has been observing nature. His interests were turned to the forms of structures of the plant world, the subsequent stages of their biological development, the ways in which they function, and consequently the

possibility of using them in construction. Organic architecture emerged as a branch of modernist movement and is the form of architecture which in its idea refers to the tradition of places, spaces, landscape physiognomy and climate, as well as native forms of culture and art. Organic architecture uses innovative solutions that adapt power and renewable energy sources to shape a healthy and friendly living environment, according to the principles of modern holism.

The main objective of the article was to conduct a study in the form of a diagnostic survey on the respondents' familiarity with the concept of sustainable development, ecohotel, and organic architecture and its application in hospitality. A total of 236 people took part in the survey, and based on their responses it can be concluded that the concept of sustainable development is known to 46.5% of all respondents, while more than half of the respondents (52%) do not know and cannot characterize what organic architecture is. Also, half of the respondents taking part in the survey (50%) are not able to name any building falling in the style of organic architecture, and only 17% of all respondents are able to name a building falling in the style of organic architecture. Also, for most respondents (55%), the term ecohotel is unknown, and only 11% of the respondents were able to name an example of such a hotel.

Słowa kluczowe: architektura organiczna; ekohotel; hotel; zrównoważony rozwój

Key word: organic architecture; ecohotel; hotel, sustainable development

Otrzymano: 21.05.2021

Received: 21.05.2021

Zaakceptowano: 07.07.2021

Accepted: 07.07.2021

Sugerowana cytacja / Suggested citation: Ziółkowska-Weiss, K. (2021). Znajomość architektury organicznej i jej zastosowanie w hotelarstwie w opinii respondentów, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 16, 19–35, doi: 10.24917/20845456.16.2

Wprowadzenie

Życie współczesnego mieszkańca dużego miasta to zazwyczaj ciągła praca, która zabiera siły, powoduje zmęczenie psychiczne, a także przyczynia się do braku czasu na aktywność fizyczną. Wszystko to może prowadzić do stresu i braku zadowolenia. Dlatego coraz częściej, aby odpocząć od zgiełku codziennego, miejskiego życia, ludzie wybierają się w miejsca bliskie naturze, by odnowić siły, odprężyć się oraz побыć w ciszy. Zaistniała więc potrzeba stworzenia takiego miejsca odpoczynku, które przyczyniłoby się do zbliżenia ludzi z przyrodą, ale jednocześnie zmniejszyłoby negatywny wpływ człowieka na środowisko.

Architektura i ekologia mają jedną fundamentalną cechę wspólną – obie są sztukami kształtowania przestrzeni i relacji między ludźmi a ich otoczeniem (Worłowska, Marko-Worłowska, 2011). Tego rodzaju projekty wykorzystywane były najpierw w architekturze mieszkalnej, ale bardzo szybko zaczęły być stosowane w projektach budynków użyteczności publicznej, a także w infrastrukturze hotelowej.

Budownictwo przyszłości, jakim są ekohotele i architektura organiczna, powiązane jest z rozwojem zrównoważonym. Rośnie zainteresowanie ekologią, kwestiami zdrowia czy jakości mieszkania. Forma zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego wynikająca z energooszczędności jest zazwyczaj zgeometryzowana,

zwarta, otwarta na stronę nasłonecznioną, dająca możliwość strefowania pomieszczeń, wzbogacona o kolektory i baterie słoneczne. Istnieje jednak i inny nurt, również bazujący na zasadach zrównoważonego rozwoju. Zakłada on, że architektura powinna pozwalać człowiekowi na powrót do natury. Formą najbardziej podkreślającą analogie do organizmu żywego jest płynna, plastyczna forma organiczna. Budynki o takich formach stanowiąc mają integralną część krajobrazu i z roku na rok zyskują zainteresowanie zarówno wśród inwestorów, jak i konsumentów.

Hotelarstwo a turystyka zrównoważona

Rozwój ruchu turystycznego odgrywa obecnie ważną rolę w procesie rozwoju strategicznego i planowania przestrzennego obszarów atrakcyjnie turystycznie. Spontaniczny i żywiołowy rozwój turystyki w coraz większym stopniu wpływa na krajobraz i środowisko przyrodnicze. Współcześnie, jednym z poważniejszych przejawów antropopresji są skutki wynikające z uprawiania masowej turystyki. Ze względu na ten fakt zaistniała potrzeba rozszerzenia polityki zrównoważonego rozwoju o problematykę związaną z turystem. Pojęciem tym określa się złożone zjawiska obejmujące uwarunkowania społeczno-kulturowe, gospodarcze, prawno-polityczne, przyrodnicze i przestrzenne (Kowalczyk, 2001).

Zrównoważony rozwój odnosi się do racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego, a także do takiego sposobu zarządzania, który zapewniając ogólny postęp cywilizacyjny pozwala zachować i ochronić walory przyrodnicze przez ograniczanie szkodliwego wpływu procesów produkcji i konsumpcji na stan środowiska (Redclift, 2009).

Podstawowym surowcem (zasobem) dla rozwoju przemysłu turystycznego są środowisko przyrodnicze i krajobraz. Zasoby te często określane są jako walory (przyrodnicze czy kulturowe), które spełniają różne funkcje m.in.: estetyczną, kulturową, poznawczą (informacyjną), rekreacyjną, psychologiczną (emocjonalną), wypoczynkową, użytkową, a także inspirującą (Myga-Piątek, 2011).

W 1998 roku Rada Europy sformułowała definicję zrównoważonej turystyki, która zakłada, że jest to każda forma działalności turystycznej, która szanuje środowisko naturalne, zapewnia długotrwałą ochronę naturalnych oraz kulturowych zasobów (Finish Ministry, 1998).

W 2002 roku Rada Unii Europejskiej przyjęła uchwałę o potrzebie poprawy koordynacji polityki, która ma wpływ na turystykę, a w 2003 roku wydano komunikat o konieczności poprawy stanu ekorozwoju turystyki (European Commission, 2003).

Na podstawie uchwalonych komunikatów można stwierdzić, że zrównoważony rozwój turystyki powinien mieć trzy cele: ekologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturalne.

Według Nawrockiej koncepcja zrównoważonej turystyki opiera się na trzech fundamentach (Nawrocka, 2010):

- efektywności ekonomicznej – powoduje zyski z turystyki,
- efektywności ekologicznej – minimalizuje negatywny wpływ na środowisko naturalne,
- zrównoważenia społeczno-kulturalnego – nowe miejsca pracy, wzrost jakości życia społeczeństwa.

Koncepcja zrównoważonej turystyki dotyczy obiektów i usług, które bezpośrednio lub pośrednio związane są z sektorem turystycznym: biur podróży, obszarów chronionych, ekoplaż, obiektów ekohotelarskich oraz ekorestauracji. Według definicji EUROPARC Federation turystyka zrównoważona to każda forma rozwoju turystycznego, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w niezmiennym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów (Zaręba, 2010).

Podstawą tej koncepcji jest osiągnięcie harmonii między potrzebami środowiska naturalnego, turystów i lokalnych społeczności. Niestety, równocześnie pojawia się wyraźny konflikt, wynikający z dysproporcji w potrzebie udostępniania i zagospodarowania atrakcyjnych terenów na cele turystyczne, sportowe i rekreacyjne, a niekwestionowanymi potrzebami ochrony przyrody oraz prawami środowiska naturalnego.

Obszary chronione we wszystkich krajach stanowią najcenniejsze zbiory ekosystemów i dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także są dowodem dbałości i przejawem troski człowieka o środowisko przyrodnicze. Coraz częściej dochodzi do sytuacji, w której walory krajobrazu kulturowego i walory bioróżnorodności krajobrazów przyrodniczo cennych są przeszkodą w zagospodarowaniu turystycznym, które ma na celu realizację wyrafinowanych oczekiwań współczesnych konsumentów produktów usług turystycznych i użytkowników krajobrazu. Pokonywanie tych barier sprawia, że współcześnie turystyka staje się potężnym źródłem konfliktów społecznych oraz antropopresji wobec środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego. Konflikty te najbardziej czytelne są w obszarach prawnie chronionych, dlatego bardzo często powstają pytania o dopuszczalny zakres działań i ingerencji człowieka w krajobrazy chronione.

Po fali wielkiej fascynacji podróżowaniem, społeczeństwo staje przed bardzo trudnym i do niedawna niezauważanym problemem – koniecznością kontrolowania ruchu turystycznego, a w niektórych, najbardziej atrakcyjnych regionach nawet jego świadomego ograniczania. Działania takie podejmowane są na skutek nieodwracalnych zmian w krajobrazie i środowisku przyrodniczym.

Środowisko naturalne jest bardzo wrażliwe. System inercyjny wysyła sygnały zakłócenia ze znacznym opóźnieniem, często jest już wówczas za późno, aby zapobiec degradacji. Istnieje wiele przykładów antropopresji turystycznej, które potwierdzają fakt niedojrzałej jeszcze polityki turystycznej wielu regionów i państw, które zaniedbywały dotychczas nadrzędne zasady rozwoju zrównoważonego. Wydaje się jednak, że innej drogi niż zaakceptowanie i wdrożenie zasad ekorozwoju nie ma. Tylko ta metoda umożliwi godzenie ze sobą ładu społecznego, ekologicznego, gospodarczego, turystycznego oraz przestrzennego (Bohdanowicz, 2005; Myga-Piątek, 2010; Zaręba, 2010).

Hervé Houdré (2008), menadżer sieci hotelarskich Wilard InterContinental Hotels, zaproponował termin „zrównoważone hotelarstwo”. Powstanie tego terminu miało na celu podkreślenie istotnej roli hotelarstwa i hoteli w tym, co jest powszechnie znane w sferze przedsiębiorstw jako koncepcja zrównoważonego rozwoju (Houdré, 2008). Jego zdaniem, hotel to doskonałe miejsce do podniesienia świadomości społeczeństwa na temat zrównoważonego rozwoju.

Głównym celem prowadzenia hoteli w ekologiczny sposób jest nie tylko zachowanie „czystego” środowiska, co stanowi główny atut dla potencjalnych klientów, ale również możliwość oszczędności finansów przez obniżenie kosztów eksploatacji (np. ograniczenie zużycia energii, wody itp). Zastosowanie nowoczesnych technologii w tym zakresie może przynieść hotelowi oszczędności rzędu nawet 30–50%, bez pogorszenia jakości świadczonych usług (Kasprzak, 2006).

Działania na rzecz ochrony środowiska powinny rozpoczynać się już od momentu powstawania obiektu, przez stosowanie energooszczędnego budownictwa, w którym na przykład wykorzystuje się odnawialne źródła energii w systemach ogrzewania czy oświetlania (Świstak, Świątkowska, Stangierska, 2016).

Przykładami rozwiązań stosowanych na świecie mogą być np. fasadowe moduły fotowoltaiczne czy panele słoneczne na dachach budynków. Pozwalają one chronić środowisko i jednocześnie dają bardzo atrakcyjne efekty architektoniczne. Panele fotowoltaiczne stosowane są również jako urządzenia oświetleniowe (np. w lampach ogródków hotelowych). W nowopowstających budynkach instaluje się ponadto nowoczesne urządzenia kontrolne monitorujące na bieżąco zużycie i produkcję energii przez budynek (Świstak, Świątkowska, Stangierska, 2016).

Oszczędności energetyczne można uzyskać dzięki nowoczesnym kompleksowym systemom grzewczym, wykorzystującym energię słoneczną lub pochodzącą z innych źródeł odnawialnych (Świstak, Świątkowska, Stangierska, 2016). W Polsce podejmuje się próby wykorzystania w tym celu bogatych zasobów wód geotermalnych, o wysokiej jakości, co potwierdził badawczy odwiert pod Toruniem (uzyskano wodę o temperaturze powyżej 60°C).

Niezależnie od proekologicznych kosztownych inwestycji, dla ograniczenia zużycia energii i wody oraz utylizacji odpadów można zastosować prostsze i łatwiej dostępne sposoby, które także przynoszą pożądane ekologiczne skutki (Poskrobko, 1998; Kasprzak, 2006).

Architektura organiczna

Z pojęciem zrównoważonego rozwoju w turystyce związana jest architektura organiczna. Szuba (2012) uważa, że „istotą architektury organicznej jest traktowanie otoczenia jako żywej przestrzeni, której ukształtowanie ma służyć człowiekowi” (Szuba, 2012, 327).

Określenie „architektura organiczna” jest używane do tych budynków, których kształt ma być zachowany w harmonii ze środowiskiem i warunkami naturalnymi (Solska, 2011). Podczas tworzenia formy budowli określają się świadome i podświadome potrzeby człowieka, jego związek z funkcjonalnością budynku i otoczeniem. Dla tej tendencji charakterystycznymi cechami są dynamiczne kształty (Solska, 2011).

Architektura organiczna koncentruje się na stworzeniu harmonii pomiędzy naturalnym pięknem krajobrazu a budynkiem. Obejmuje również takie aspekty jak przyjazne środowisku wyposażenie budowli, czy integrację z otaczającym środowiskiem poprzez użycie naturalnych, przyjaznych materiałów. Ten typ architektury polega na zwracaniu szczególnej uwagi na każdą część budynku i projektowaniu jej w sposób popularnie określanym „zielonym” (Paprzyca, 2018).

Rozwój architektury organicznej przypada na początek XX wieku, a największy rozkwit na jego lata 50. i 60. Jednak już w połowie XIX wieku amerykański rzeźbiarz Horatio Greenough przedstawił tezę o analogii między architekturą a naturą. Twórcy architektury organicznej uznali, że powinna ona stawać się częścią przyrody, starając się tę przyrodę naśladować. Uważali też, że jest to zgodne z duchem modernizmu opartego na naukowym pojmowaniu świata i otwartego na realizację potrzeb człowieka. Krytykowali nienaturalne kubiczne kształty budynków, ich projekty miały więc formy skomplikowane, ale odzwierciedlające zależności funkcjonalno-przestrzenne (Jagięło-Kowalczyk, 2013; Klein, 2007).

Architektura organiczna zaliczana jest do stylu architektonicznego, który zrodził się w Stanach Zjednoczonych. Jego zasady zostały po raz pierwszy sformułowane przez Luisa Salivana na podstawie przepisów biologii ewolucyjnej w latach 90. XIX wieku i bardzo dokładnie zostały opisane w dziełach jego zwolennika Franka Lloyd Wrighta w latach 30. i 50. XX wieku (Pearson, 2001). Architektura organiczna to zasadniczo nowe podejście do projektowania, które opiera się na interakcji trzech głównych czynników: człowiek, funkcja, otoczenie. Schronisko na Hali Gąsienicowej uważane jest przez wielu badaczy architektury polskiej za pierwszy obiekt w Tatrach reprezentujący architekturę organiczną (1920–1925, proj. Z. Kalinowski, K. Siciński) (Moździerz, 2020).

Podstawą koncepcji Wrighta była idea ciągłości przestrzeni architektonicznej, która przeciwstawiała się naciskom na alokację poszczególnych jej części w architekturze klasycznej. Budynek, osadzony w środowisku, jego wygląd, wynikający z wewnętrznej zawartości, porzucenie tradycyjnych form – to cechy charakterystyczne języka architektonicznego Wrighta. Pomysły te zostały wprowadzone po raz pierwszy w tak zwanych „domach preriowych” (dom Robi w Chicago, 1909 i inne) (Hildebrand, 1991).

W przeciwieństwie do funkcjonalizmu, architektura organiczna widzi swoje zadanie w tworzeniu budynków i struktur, które ujawniają właściwości naturalnych materiałów i są organicznie wpisane w otaczający krajobraz. Zdaniem Wrighta forma budynku powinna każdorazowo wynikać z jego specyficznego celu i wyjątkowych warunków środowiska, w których jest wzniesiony (Wright, Hitchcock, 1970). W praktyce „Prairie House” Wrighta służyły jako naturalne przedłużenie środowiska naturalnego, podobne do ewolucyjnej formy organizmów naturalnych (Wright, Hitchcock, 1970).

Należy zauważyć, że pojęcie „architektury organicznej” nie wiąże się z użyciem form nieodłącznie związanych z dziką przyrodą ani z zapożyczaniem zasad struktury i funkcjonowania organizmów żywych. Z definicji F.L. Wrighta: „... architektura organiczna to architektura «od środka na zewnątrz», w której integralność jest ideałem. Nie używamy słowa «organiczny» w znaczeniu «właściwy dla flory lub fauny»” (Hanks, Wright, Gallery, 1999, 13).

Koncepcje architektury organicznej w Europie głosili Hugo Häring (1882–1958) i Frank Lloyd Wright (1867–1959). Zaprojektował on wiele budynków w tym nurcie. Przykładem realizacji może być dom własny Wrighta w Oak Park w Illinois oraz dom Kaufmanna w Bear Run w Pensylwanii, zwany Domem nad wodospadem (Fallingwater, 1939). W swych projektach do architektury organicznej nawiązywali także: Alvar Aalto, Reima Pietilä, Hans Scharoun, Lucien Kroll, Imre Makoweć, Ralph Erskine, Amerykanie Bruce Goff, Herb Greene i wielu innych (Paprzyca, 2018).

Najbardziej wpływowym przedstawicielem architektury organicznej w Europie był Finn Alvar Aalto. Indywidualizm architektury organicznej nieuchronnie przeczy potrzebom współczesnej urbanistyki i nic dziwnego, że głównymi zabytkami tego nurtu były podmiejskie rezydencje dla zamożnych oryginałów oraz miłośników sztuki współczesnej. W latach 50. ożywienie zainteresowania architekturą organiczną wynikało z kształtowania estetyki biologicznej, gdzie dostrzegano możliwość i znaczenie bezpośrednich zewnętrznych analogii form architektonicznych z formami natury organicznej.

We współczesnej architekturze nie ma nurtu, który bardziej afirmowałby naturę niż tzw. amerykańska szkoła architektury organicznej. Dokonania jej przedstawicieli, na czele z Briceem Goffem i Bartem Princem, wykraczają poza wrightowską koncepcję organiczności, wprowadzając elementy naśladownictwa form naturalnych i upodobania do otoczenia (Dąbrowska-Milewska, 2010). Projektowane budynki w takim stylu, nie tylko wpisują się w krajobraz, ale stają się jego częścią.

Chcąc opisać zasady architektury organicznej jednym słowem, najlepiej byłoby się odwołać do „jedności”. Jedność budynku i miejsca, funkcje i formy obiektu, jego przestrzeń wewnętrzną, wnętrze i zewnętrzność, jedność użytych materiałów, jedność struktur i komunikacja inżynierska. Te elementy decydują o niezwyklej wewnętrznej integralności najlepszych dzieł architektury organicznej, które tak dobrze pasują do środowiska, że wydaje się, że wyrosły one w sposób naturalny.

Architekci twierdzą, że każdy budynek architektury organicznej, który jest przeznaczony dla ludzi musi z jednej strony odzwierciedlać jego wewnętrzny świat, a z drugiej – musi się stać integralną częścią krajobrazu. Takie projektowanie sugeruje bardziej jakościowe podejście do życia.

Dzisiejsze formy organiczne, związane są z ideą Green Architecture (energospzczędność, wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, szacunek dla otoczenia, szacunek dla użytkownika, 3R: reduce, reuse, recycle). Liczy się więc nie tylko kształt wynikający z analogii do natury, ale cała filozofia budownictwa zrównoważonego oparta na zasadzie 4P (population, planet, profits, project). Zasada ta odnosi się do wartości społecznej (population), środowiskowej zwanej też ekologiczną (planet), gospodarczej (profits) i projektowej (project) (Jagiello-Kowalczyk, 2013). A zatem pojawiająca się forma budownictwa jaką są ekohotele, wpisują się w styl architektury organicznej, spełniając założenia koncepcyjne tego nurtu architektonicznego.

Ekohotel jako forma architektury organicznej

W dobie globalizacji należy być świadomym i zdawać sobie sprawę z tego, jak ważna jest ochrona środowiska naturalnego. Rośnie świadomość tego, jakie niebezpieczeństwa wynikają z ocieplenia klimatycznego oraz niedostatecznego dbania o środowisko naturalne. W związku z tym turystyka ekologiczna z roku na rok zwiększa swoją popularność, a zapotrzebowanie na ekologiczne, organiczne miejsca noclegowe, w których odpocząć może świadomy zagrożenia ekologicznych turysta, wzrasta z każdym rokiem. Powstają nowe ekohotele, zbudowane zgodnie z zasadami architektury organicznej, w których są wykorzystywane odnawialne źródła energii, podejmowane są działania sprzyjające segregacji odpadów, a w ofercie hoteli stosowane są produkty ekologiczne. Taka potrzeba i świadomość ochrony środowiska stała się

podstawą do powstania nowego rodzaju obiektu noclegowego, jakim jest ekohotel. Głównym zadaniem architektów, którzy mają zaprojektować ekohotele jest stworzenie środowiska sprzyjającego rekreacji, zintegrowanie obiektu z środowiskiem naturalnym przy minimalizacji negatywnego wpływu na jego zmianę. Można zatem przyjąć, że ekohotel jest formą architektury organicznej, która zakłada symbiozę środowiska naturalnego z funkcjonalną, ekologiczną formą infrastruktury noclegowej.

Ekohotel można zdefiniować jako miejsce zakwaterowania, którego celem jest poprawa środowiska naturalnego przy jednoczesnej minimalizacji negatywnych dla środowiska skutków. Większość ekohoteli różni się od pozostałych hoteli swoją lokalizacją. Znajdują się one na chronionym obszarze przyrodniczym. Główną ideą takich miejsc noclegowych jest harmonijne sąsiedztwo z naturą i minimalny związek z cywilizacją. Obecnie ekohotele szybko zyskują na popularności i w pełni zapewniają gościom warunki podobne do życia na łonie natury: czysta woda, naturalne produkty i naturalne materiały do ozdobienia pomieszczeń. Zasady „przyjaznego dla środowiska zakwaterowania” mogą stać się prawdziwą „egzotyką” dla gości hotelowych. W niektórych ekohotelach nie ma zasięgu komórkowego, elektryczności i innych udogodnień cywilizacyjnych. Innym przykładem może być ogrzewanie wody pod prysznicem wyłącznie przez słońce albo stosowanie świeczek zamiast żarówek. Bardzo często ekohotel ma własną małą farmę lub ogród, gdzie uprawiane są ekologiczne owoce i warzywa.

Ekohotel ma wiele cech wyróżniających go od zwykłych hoteli. Budowę hoteli „ekologicznych” należy prowadzić na obszarach oddalonych od stref przemysłowych i obszarów objętych ochroną. Podczas tworzenia generalnego planu obiektów należy wziąć pod uwagę cechy lokalnego krajobrazu: wybrzeże, góry, skraj lasu, który będzie określał lokalizację budynków hotelowych. Podczas projektowania budynku koniecznym jest badanie terenu pod budowę: stan gleby, powietrze, poziom promieniowania, hałas, elektromagnetyczne zachowanie, a także sejsmiczność na górzystym terenie (Ewald, 2001).

W dzisiejszych warunkach za ekologiczny można uznać tylko ten budynek, w którym zastosowano konstrukcję syntetyczną, a zdobienia doprowadzane są do wymaganego minimum. W szczególności budynki takie powinny być energooszczędne. Jedną z funkcji ekobudynku jest wykorzystanie alternatywnych źródeł energii. Najczęściej są to takie źródła, jak: słońce, wiatr czy woda. W tym przypadku głównym wkładem w efektywność energetyczną jest wszechstronne zastosowanie niezbędnych rozwiązań wysokiej jakości w zakresie izolacji termicznej (na przykład materiały kamienne), ograniczenie strat ciepła przez ściany, dach i fundament oraz oszczędność energii za pomocą instalowania kolektorów słonecznych na dachach budynków.

Uważa się, że stosowanie systemów zarządzania środowiskowego jest nieopłacalne ze względu na wysokie koszty wprowadzenia ich do działalności firmy, skomplikowane i czasochłonne procesy wdrażania oraz krótki okres ważności certyfikatów (Leśniak, 2012). Jednakże wykorzystanie ISO 14001 (System Zarządzania Środowiskowego, EMS – narzędzie, które pozwala monitorować wpływ firmy na środowisko w razie potrzeby, zmniejszając go do minimum) bądź EMAS (jednolity system zarządzania środowiskiem i audytu środowiskowego uznawany w Unii Europejskiej) jako narzędzia polityki firmy przynosi więcej korzyści niż szkód, chociażby

dlatego, że po ich wprowadzeniu następuje od razu zauważalna redukcja kosztów – głównie opłat stałych (Leśniak, 2012).

Pierwsze budynki zbudowane za pomocą technologii oraz materiałów przyjaznych dla środowiska pojawiły się w latach 70. XX wieku w Stanach Zjednoczonych, jednak nie zyskały one wówczas dużego uznania. Natomiast w latach 90. XX wieku opracowano pierwsze „zielone” standardy budowlane (brytyjski BREEAM i amerykański LEED), które dały początek nowemu kierunkowi w budownictwie. W 2002 roku została powołana Światowa Rada Ecological Building WGBC (World Green Building Council). Dzięki takiej organizacji inwestorzy hotelowi mogli liczyć na pomoc na międzynarodowym rynku nieruchomości oraz rozwijać specjalne programy edukacyjne promujące zastosowanie nowych ekologicznych technologii w budownictwie na całym świecie. Obecnie WGBC zrzesza ponad 90 organizacji, które pracują w różnych krajach. Na świecie istnieją niezależne systemy certyfikacji jakości ekologicznych budynków i hoteli: LEED (USA); Green Globe (Kanada); Living Building Challenge; Beam (Hong Kong); BREEAM (UK, EU); CASBEE (Japonia); Green Mark Scheme (Singapur); Green StarSA (RPA); Pearl Rating System for Estidama; DGNB (Niemcy, UE) (Pawlicz, Sidorkiewicz, 2013).

Obecnie główne założenia i działalność ekohoteli opierają się na:

- tworzeniu kompleksu w warunkach naturalnych, co zapewnia zbliżenie człowieka do środowiska bez względu na warunki klimatyczne przy optymalnie stworzonym komforcie do wypoczynku;
- projektowaniu ekohotelu w taki sposób, aby był on częścią środowiska naturalnego;
- wykorzystaniu lokalnych tradycji architektonicznych w architekturze hotelu;
- wykorzystaniu naturalnych, ponownie przetworzonych materiałów lub elementów używanych po raz drugi do głównych konstrukcji, ogrodzeń, dekoracji ścian zewnętrznych i wewnętrznych;
- ochronie zasobów naturalnych poprzez wykorzystanie alternatywnych źródeł energii lub systemów umożliwiających oszczędne wykorzystanie tych zasobów;
- organizacji hotelu zgodnie z wymogami efektywności energetycznej lub energooszczędności;
- organizacji wnętrz jako otwartej przestrzeni przy minimalnym niezbędnym poziomie mebli wykonanych z naturalnych materiałów w maksymalnie naturalnej kolorystyce.

Wyniki badań dotyczących znajomości przez respondentów pojęcia zrównoważonego rozwoju, architektury organicznej oraz pojęcia ekohotel

Głównym celem artykułu było przedstawienie wyników badania w formie sondażu diagnostycznego na temat znajomości wśród respondentów pojęcia dotyczącego zrównoważonego rozwoju, ekohotelu, a także architektury organicznej oraz jej zastosowania w hotelarstwie. Aby móc odpowiedzieć na te pytania skonstruowano kwestionariusz ankietowy, za pomocą którego respondenci odpowiadali na postawione im pytania. Badanie przeprowadzone było za pomocą portalu społecznościowego, który udostępniony był respondentom w okresie od 2 grudnia 2020 do 20 marca 2021 roku. W tym czasie osoby chętne do wzięcia udziału w badaniu miały

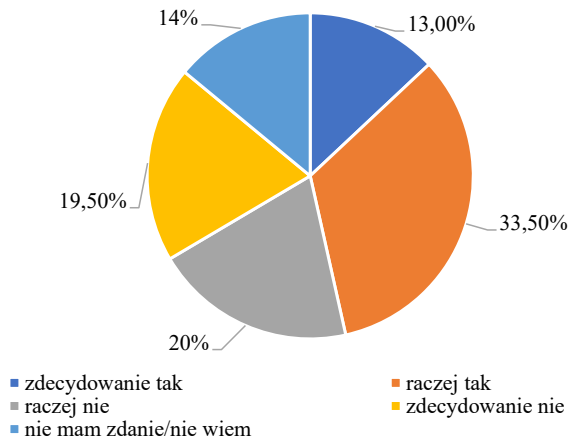
możliwość odpowiedzenia na 7 zamkniętych pytań dotyczących m.in. zrównoważonego rozwoju oraz znajomości zastosowania architektury organicznej w hotelarstwie. Kwestionariusz ankietowy składał się także z 4 pytań dotyczących cech demograficznych respondentów (płci, wieku, wykształcenia oraz ocenionej przez nich samych ich sytuacji materialnej).

W badaniu wzięło udział 236 respondentów w wieku od 18 lat wzwyż. Wszystkie ankiety zostały wypełnione w sposób prawidłowy i wszystkie one zostały wykorzystane do analizy badawczej.

Wśród respondentów znaczną część stanowiły kobiety, było ich 167, co stanowiło 70,1% wszystkich ankietowanych. Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w przedziale wiekowym 30–39 lat (89 osób – 37,7%) oraz w przedziale wiekowym 40–49 lat (76 osób – 32%). Najmniej liczną grupę respondentów stanowiły osoby powyżej 60. roku życia (było ich tylko 17 – 7,2%) oraz osoby w wieku 18–25 lat, których w badaniu wzięło udział 22 (9,3%).

Ankietowani to w znacznej mierze osoby z wyższym wykształceniem. Tak w badaniu zadeklarowały aż 154 osoby (65,2%). Respondenci poproszeni zostali także o ocenę swojej sytuacji materialnej. Swój stan materialny jako bardzo dobry określiło 56 osób (23,7%), jako dobry – 123 osoby (52,11%), jako przeciętny – 41 osób (17,3%), a jako zły – 16 osób (6,8%).

Jedno z pytań w kwestionariuszu ankietowym dotyczyło znajomości pojęcia zrównoważonego rozwoju. Odpowiedzi na to pytanie przedstawia ryc. 1.

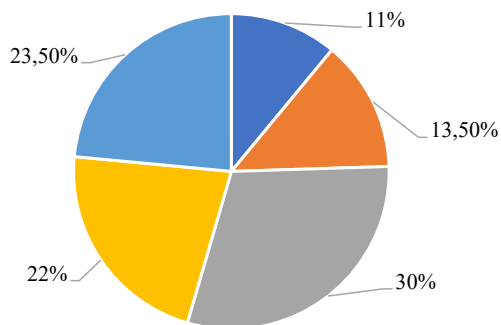

Ryc. 1. Czy zna Pan/ Pani pojęcie zrównoważonego rozwoju?

Źródło: opracowanie własne autorki.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że wśród 236 ankietowanych, 79 (33,5%) zna i wie co to jest zrównoważony rozwój, a 31 osób (13%) wie to zdecydowanie. 46 osób biorących udział w badaniu zdecydowanie nie wie co to zrównoważony rozwój, a 33 respondentów (14%) nie ma zdania w tej kwestii.

Autorka zapytała także ankietowanych, czy wiedzą co to jest architektura organiczna. Odpowiedzi na to pytanie przedstawia ryc. 2.

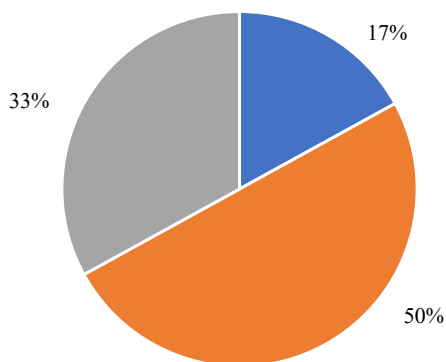
■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie ■ nie mam zdania

Ryc. 2. Czy wie Pan/Pani co to jest architektura organiczna?

Źródło: opracowanie własne autorki.

Okazuje się, że dla większości ankietowanych pojęcie architektury organicznej jest nieznanne. Aż 70 osób (30%) zadeklarowało, że pojęcie to jest im raczej nieznanne, a 52 osoby (22%) odpowiedziały, że pojęcie to jest im zdecydowanie nieznanne. Wśród 236 respondentów tylko 26 osób (11%) hasło „architektura organiczna” uznało za zdecydowanie znane, a 32 osoby (13,5%) za raczej znane. 56 osób (23,5%) nie ma zdania w tej kwestii.

Autorka badania chciała sprawdzić na ile poza samą znajomością pojęcia architektury organicznej, ankietowani potrafią wymienić obiekt wpisujący się w ten architektoniczny styl. Odpowiedzi na to pytanie przedstawia ryc. 3.

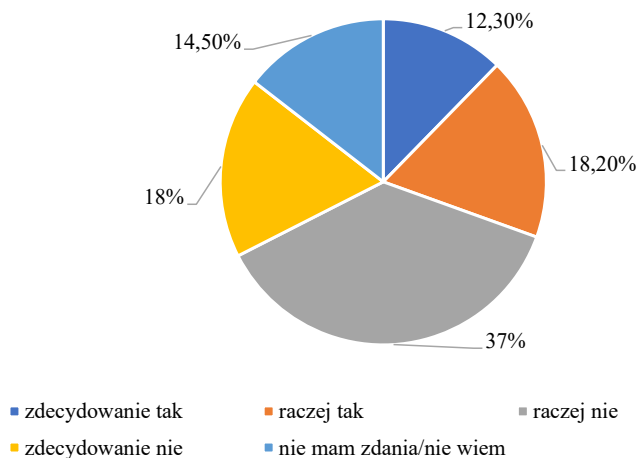
■ Tak ■ Nie ■ Nie mam zdanie/nie wiem

Ryc. 3. Czy zna Pan/Pani jakąś budowlę wpisującą się w styl architektury organicznej? Jeśli tak proszę wymienić.

Źródło: opracowanie własne autorki.

Połowa wszystkich ankietowanych tj. 117 osób (50%) nie jest w stanie wymienić żadnej budowli wpisującej się w styl architektury organicznej. 78 osób (33%) nie ma zdania w tej kwestii, a tylko 41 osób (17%) zadeklarowało w odpowiedzi, że zna budowlę wykonaną w stylu architektury organicznej. Wśród wymienianych przez respondentów budowli pojawiły się takie obiekty, jak: Fallingwater, Opera w Sydney, Swiss Re, Bavinger House, Hobbit House, House Pibo, Muzeum Guggenheima. Nikt z ankietowanych nie wymienił budowli organicznej znajdującej się na terenie Polski, np. Żółtych Tarasów w Warszawie.

Jednym z elementów wpisujących się w założenia omawianego stylu architektonicznego są ekohotele. Autorka zapytała, czy ankietowani znają to pojęcie i wiedzą co to jest ekohotel. Odpowiedzi na to pytanie znajdują się na Ryc. 4.

Ryc. 4. Czy wie Pan/Pani co to jest ekohotel?

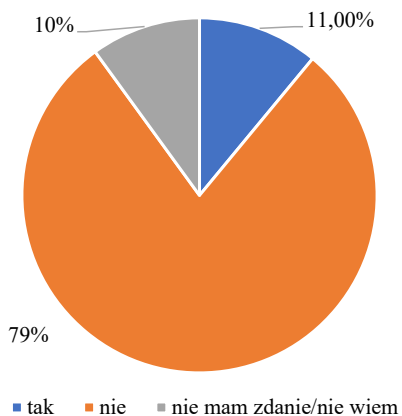
Źródło: opracowanie własne autorki.

Okazuje się, że dla większości ankietowanych pojęcie ekohotelu jest raczej nieznane. Tak odpowiedziało aż 88 ankietowanych (37%), a dla 42 osób (18%) pojęcie to jest zdecydowanie nieznane. Tylko 29 osób (12,3%) odpowiedziało w kwestionariuszu ankietowym, że zdecydowanie znają to pojęcie, a 42 osoby (18,2%) odpowiedziało, że wiedzą, co to ekohotel, zaznaczając odpowiedź „raczej tak”. 34 osoby (14,5%) nie mają zdania w tej kwestii.

Dla sprawdzenia czy ankietowani znają konkretne przykłady ekohoteli w Polsce czy na świecie, jedno z pytań brzmiało: „Czy zna Pan/Pani jakiś ekohotel. Jeśli tak, proszę wymienić”. Odpowiedzi na to pytanie przedstawia Ryc. 5.

Analizując odpowiedzi dotyczące tego pytania okazało się, że zdecydowana większość ankietowanych nie zna i nie potrafi wymienić przykładów takich hoteli. Tak odpowiedziało aż 186 respondentów, co stanowiło 79% wszystkich osób biorących udział w badaniu. Tylko 27 osób (11%) zna jakiś ekohotel i potrafiło wymienić konkretne przykłady takich obiektów. Wśród wymienionych przez respondentów ekohoteli znalazły się takie obiekty, jak: Ekohotel „Garonga Safari Camp” w RPA, Hotel Eco Tatry Holiday & Spa w Zakopanem, Ekohotel „Montana Magica” w Chile,

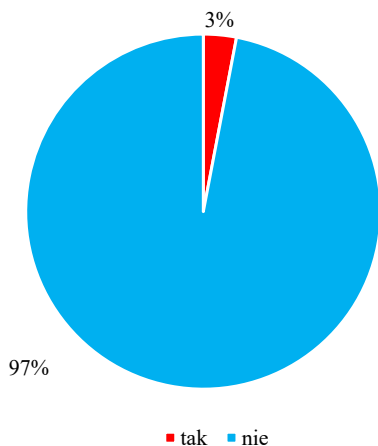
Ekohotel „Treehotel” w Szwecji, Ekohotel „Emirates Wolgan Valley Resort & Spa” w Australii, Ekohotel „Song Saa Private Island” w Kambodży, Arłamów Hotel, Ekohotel „H2hotel” w Kalifornii w USA, Ekologiczny Hotel Uniejów oraz Bukowy Park Hotel Medical SPA w Polanicy-Zdrój w Sudetach.

Ryc. 5. Czy zna Pan/Pani jakiś ekohotel? Jeśli tak proszę wymienić.

Źródło: opracowanie własne autorki

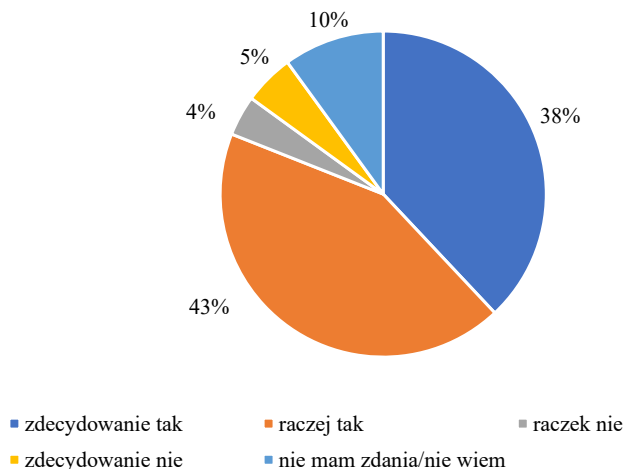
Badania dowiodły, że wśród ankietowanych tylko 6 osób (3%) kiedykolwiek korzystało z ekohotelu (Ryc. 6). 230 osób (97%) spośród biorących udział w badaniu nigdy nie skorzystało z hotelu wpisującego się w kanony ekohotelu.

Ryc. 6. Czy kiedykolwiek korzystał Pan/Pani z ekohotelu?

Źródło: opracowanie własne autorki

Celem badania była także chęć sprawdzenia, na ile osoby biorące udział w badaniu są świadome kosztów związanych z budową ekologicznego obiektu jakim jest ekohotel. Respondenci zapytani zostali o to, czy budowa ekohoteli wymaga ich zdaniem dużo większych nakładów finansowych niż budowa tradycyjnych hoteli (Ryc. 7).

Ryc. 7. Czy uważa Pan/Pani, że budowa ekohotelu wymaga dużo większych nakładów finansowych od tradycyjnych hoteli?

Źródło: opracowanie własne autorki

Analiza odpowiedzi na to pytanie pozwala stwierdzić, że ponad połowa respondentów uważa, że budowa ekohotelu wiąże się z większymi nakładami finansowymi od budowy tradycyjnych hoteli. Tak odpowiedziały 102 osoby (43%), zaznaczając odpowiedź „raczej tak” oraz 91 osób (38%) – „zdecydowanie tak”. Tylko 9 osób (4%) opowiedziało, że ich zdaniem budowa ekohotelu raczej nie wiąże się z większymi kosztami, a 11 osób (5%) uważa, że budowa obiektów tego typu zdecydowanie nie wiąże się z większymi kosztami budowy. 23 osoby (10%) nie mają zdania na ten temat.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że 110 spośród 236 ankietowanych osób, wie co to jest zrównoważony rozwój, natomiast ponad połowa respondentów (122 osoby) nie zna i nie umie scharakteryzować czym jest architektura organiczna. Również połowa ankietowanych (117 osób) nie jest w stanie wymienić żadnej budowli wpisującej się w styl architektury organicznej, a tylko 41 osób spośród wszystkich respondentów jest w stanie wymienić budowlę wpisującą się w styl architektury organicznej. Również dla większości ankietowanych (130 osób) pojęcie ekohotelu jest nieznanne, a tylko 27 osób potrafiło wymienić przykład takiego hotelu. Wśród ankietowanych tylko 6 osób korzystało w noclegu w ekohotelu, natomiast osoby biorące udział w badaniu są świadome kosztów związanych z budową ekologicznego obiektu jakim jest ekohotel i aż 193 osoby udzieliło odpowiedzi, z której wynika, że są oni świadomi wysokich kosztów związanych z budową takich obiektów.

Wnioski i podsumowanie

Żyjemy w czasach ciągłych zmian i poszukiwań. Bazą tych zmian są innowacje i stosowanie nowych technologii. Rosną również oczekiwania dotyczące miejsca zamieszkania, architektury i stylu życia.

Po analizie izagadnienia ekohoteli oraz architektury organicznej można stwierdzić, że ekoarchitektura jest aktywnie wprowadzana w działalność branży hotelowej oraz spotyka się z entuzjazmem wśród konsumentów. Opisane proekologiczne działania pokazują jak duże znaczenie mają one dla ochrony środowiska. Są one wystarczająco atrakcyjne zarówno z punktu widzenia aspektów przyrodniczych, jak i z punktu widzenia zainteresowania architektonicznego. Pomimo faktu, że ceny rynkowe usług w ekohotelach są wysokie, priorytetem powinna być przede wszystkim ochrona środowiska, zdrowie ludzi i normalizacja stanu ekologicznego środowiska.

Już w 1991 roku Magdalena Abakanowicz dostała propozycję od władz Paryż zaprojektowania modernizacji zachodniej części nowoczesnej dzielnicy La Defense. *Arborealna Architektura* – jak nazwano projekt – choć nie została jeszcze do tej pory zrealizowana, uważana jest za projekt ekologicznego miasta, a budynki zaprojektowane przez Abakanowicz nazwane zostały drzewo-domami, gdyż w zamierzeniu mają one kształt drzew. Zaprojektowane budynki mają typowe dla architektury ekologicznej cechy: organiczny, symbolicznie nawiązujący do przyrody kształt, mają być okryte zielenią, która tworzy wertykalne ogrody. Artystka chciała zaprojektować budynki, które przeciwstawiają się dominacji betonu w miastach. Pokryte miały one zostać być dzikim winem i zasilane energią wiatru i energią słoneczną, a także pobierać z otoczenia energię potrzebną do gospodarowania budynkami. Forma drzewa ma dodatkowo symboliczne znaczenie – drzewa trwają pomimo przeciwności czasu, są niezbędnym dla ludzi i środowiska składnikiem przyrody. Wizjonerski projekt Abakanowicz jest projektem ekologicznym również w tym sensie, że skłania do refleksji na temat relacji człowieka i przyrody, ich koegzystencji w przestrzeni nowoczesnego miasta. Architektoniczna forma (budynki przypominają wielkie drzewa) nabiera dużego znaczenia, nawiązuje do funkcji budowli – będą one podobnie jak drzewa produkować tlen (dzięki obecności roślin zielonych je porastających).

Biorąc pod uwagę trendy związane z nowoczesnym, ekologicznym budownictwem, a także trendy dominujące w społeczeństwie i coraz większą świadomość zrównoważonego rozwoju można wysunąć stwierdzenie, że pomimo tego, iż badania pokazały, że znajomość budowli wybudowanych w stylu organicznym i znajomość ekohoteli wśród respondentów była mała, jest to dział architektoniczny, który z roku na rok będzie zyskiwał coraz większe uznanie, a konsumenci będą chcieli korzystać z takich turystycznych obiektów.

Bibliografia

- Bohdanowicz, P. (2005). *Turystyka a świadomość ekologiczna*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Dąbrowska-Milewska, G. (2010). Dom prywatny jako architektura oparta na ideach, *Czasopismo Techniczne. Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej*, 54–63.

- Ewald, K. (2001). The neglect of aesthetics landscape planning in Switzerland. *Land-scape and Urban Planning*, 54, 255–266.
- Hanks, D.A., Wright, F.L., Gallery, R. (1999). *The Decorative Designs of Frank Lloyd Wright*. Courier Corporation.
- Hildebrand, G. (1991). *The Wright space: pattern and meaning in Frank Lloyd Wright's houses*. Seattle: University of Washington Press.
- Houdré, H. (2008). Sustainable Hospitality: Sustainable Development in the Hotel Industry. *Cornell Industry Perspectives*, No. 2.
- Jagiello-Kowalczyk, M. (2013). Organiczna forma przyszłości. *Środowisko Mieszaniowe*, 180–184.
- Kasprzak, K. (2006). Ochrona środowiska w hotelach; wybór problemów. *Zeszyty Naukowe, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze*, z. 6.
- Klein, L. (2007). Natura architektury – o inspiracjach organicznych we współczesnej architekturze. *Sztuka i Filozofia*, 30, 144–150.
- Kowalczyk, A. (2001). *Geografia hotelarstwa*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Leśniak, J. (2012). Ekohotel SPA jako element zrównoważonej turystyki w Szwecji. *Journal of Managment and Finance*, 4(1), 419–433.
- Moździerz, M. (2020). Od odzyskania przez Polskę niepodległości do modernizmu lat 60. XX w. *Przeźrenie/Urbanistyka/Architektura*, 1, 107–122.
- Myga-Piątek, U. (2011). Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce. *Problemy Ekoro-zwoju-Problems of Sustainable Development*, 6(1), 145–154.
- Nawrocka, E. (2010). Rozwój turystyki i rozwój zrównoważony, *Gospodarka a środowisko, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 140, 87–100.
- Paprzyca, K. (2018). Natura–Architektura–Człowiek. *Środowisko Mieszaniowe*, 22, 140–146.
- Pawlicz, A., Sidorkiewicz, M. (2013). Ekologia jako podstawa innowacyjnego produktu hotelarskiego. *Innowacje w zarządzaniu*, 195–207.
- Pearson, D. (2001). *New organic architecture: the breaking wave*. California: University of California Press.
- Poskrobko, B. (1998). *Zarządzanie środowiskiem*. Warszawa: PWE.
- Redclift, M. (2009). The environment and carbon dependence: Landscapes of sustainability and materiality. *Current Sociology*, 57(3), 369–388.
- Solska, M. (2011). Architektura organiczna i bioniczna a nowoczesne technologie budowlane. *Czasopismo Techniczne. Architektura*, 108(2-A/2), 187–196.
- Szuba, B. (2012). *Systemy środowiskowe a lokalne otoczenie człowieka*. Opole: Politechnika Opolska, Studia i Monografia.
- Świstak, E., Świątkowska, M., Stangierska, D. (2016). Strategia zrównoważonego rozwoju w hotelarstwie na przykładzie grupy Accor. *Handel Wewnętrzny*, 1(360), 133–142.
- Worłowska, M., Marko-Worłowska, M. (2011). Problemy ekologiczne w zielonej architekturze miasta. *Proceedings of ECOpole*, 5(1), 343–347.
- Wright, F.L., Hitchcock, H.R. (1970). *Frank Lloyd Wright*. Thames and Hudson.
- Zaręba D. (2010). *Ekoturystyka*. Warszawa: PWN.

Notka biograficzna o autorze: Kamila Ziółkowska-Weiss, dr, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych. Studiowała prawo oraz kulturoznawstwo na Uniwersytecie Jagiellońskim – specjalność mediteraneistyka. Jest również absolwentka geografii z podstawami przedsiębiorczości na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Ukończyła podyplomowe studia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie na kierunku zarządzanie

turystyką międzynarodową. W 2015 roku z wyróżnieniem obroniła pracę doktorską, tym samym uzyskując tytuł doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej. Od 2012 roku pracuje w Katedrze Turystyki i Badań Regionalnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prowadząc między innymi zajęcia z „Turystyki w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej”. Czynny pilot wycieczek. Autorka kilkadziesiątu publikacji naukowych. Główne zainteresowania naukowe to Polonia w Ameryce Północnej i Południowej, turystyka kulturowa oraz mniejszości narodowe w Polsce i w Ameryce Północnej.

Biographical note of author: Kamila Ziółkowska-Weiss, Phd, Graduate of Culture studies at the Jagiellonian University and of Geography on the Pedagogical University in Krakow. She has graduated from postgraduate studies in international tourism management at the Cracow University of Economics. Since 2012 she has been a research worker, acting as an assistant in the department of Tourism and Regional Studies on the Pedagogical University in Kraków. An active tourist guide. The author of several academic publications. Her main academic interests are in cultural tourism, ethnic groups in Małopolska and Polish minority in USA.

ORCID: 0000-0001-6575-5314

e-mail: kamilazw@up.krakow.pl